



UNIVERSITÄTS-  
BIBLIOTHEK  
PADERBORN

**R. P. Valerii Reginaldi Bvrgvndi Seqvani E Societ: Iesv,  
Praxis Fori Poenitentialis**

Ad Directionem Confessarii, In Vsv Sacri sui muneris ...

**Regnault, Valère <1543-1623>**

**Mogvntiæ, 1617**

Cap. 36. De dissolutione sponsaliorum

---

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78477](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78477)

promissione virginem defloravit: teneri sub mortali eam ducere. Hæc multorum est, quos refert Sanchez in sequenti disput. 10. Et probatur: quia iustitia commutativa, contra quam in talis peccat, non tantum perit vt reddatur æquale, sed etiam vt reddatur illud ipsum quod ex iustitia debetur. Nec enim potest solui vnum pro alio: vt si equum furatus es alicui, non potes eo inuito pecuniam, non item equum, restituere. At in proposito casu, ex iustitia debetur consensus verus in matrimonium, cum de eo initus sit contractus sub conditione quæ impleta est à puella faciendo sui corporis copiam. Neque refert, quod ficta fuerit promissio: nam eo non obstante promittens tenetur promissum implere: sicut promittens Petro centum si Romam eat, ipso eunte tenetur centum promissa solvere.

Limitanda est autem propositio hæc, prout idem Sanchez in eadem disput. num. 5. & aliquot sequentibus habet: vt non procedat cum in diuitiis, nobilitate, aut alia eiusmodi conditione talis disparitas fuerit viri & feminae, vt hæc merito credere debuerit se ab illo decipi. Aut ex verbis vel aliis clavis coniecturis facile nosse poterit fallacem promittentis animum: quia tunc videtur fraudi voluntarie consentire. Nec item procedat si ex matrimonio scandalum magnum aut malus exitus probabiliter timeretur, quia tunc satis esset pecuniis damnum illatum resarcire, etiam si sponsalia essent vera. Nec item procedat, si ex parte quoque feminae intercesserit deceptio notabilis: qualis censeretur esse corruptæ, se fingentis virginem: aut pauperis, se fingentis diuitem, aut alia eiusmodi, sufficiens ad vera sponsalia dissoluenda iuxta dicenda in sequenti cap. Sicut nec si femina deflorata, postea fornicetur cum alio: nam hæc est iusta causa recedendi à sponsalibus.

SED queri potest, An quando femina ignoravit excessum quo viri conditio superat suam conditionem; aut si nouit quidem, sed taliter facta est ea promissio, vt poterit rationabiliter credere non fictæ sed vere fieri: An inquam deflorator ille fictus teneatur defloratam ducere. De qua re, in eadem disput. 10. num. 20. & 21. Sanchez in vtramque partem auctores refert: & negantem vt probabilior sequitur: quia non tenetur ad eam ducendam, ratione promissionis, cum fuerit ficta & inualida: nec ratione illatæ iniuriæ, quæ ex iustitia quidem debet resarciri: non tamen restituendo plus, quam damnum æstimate. At minus æstimate damnum virginitatis, quæ ablata est puellæ vilis conditionis, quam damnum matrimonij viri diuitis ac nobilis. Itaque alia via, vt dotatione, arbitrio boni prudentis que viri sufficiens, poterit damnum huiusmodi compensari.

Similiter ex eodem auctore in sequenti nu. 23. & 24. non tenetur antea corruptam pariter etiam conditionis ducere, cui fictæ promissum matrimonium, si copiam & sui corporis faceret: quia matrimonium longe maius est quam copula cum corrupta: nisi forte hæc esset vidua bonæ famæ, quæ ex ea copula infamiam contraheret, matrimonioque inepta redderetur. Addit idem in sequenti num. 26. quando contrahentes fuerint æquales, vno vere & altero fictæ promittente, si nullum aliud damnum sequatur, quam violatæ fidei: fictum promissorem ad nihil aliud teneri, quam ad penitentiam, qua Deo satisfaciat pro peccato quod commisit deceptione vtendo in re ad matrimonij sacramentum ordinata. Namq; homini non obligatur ex promissione quæ, vt pote ficta, nulla est: neque ratione iniuriæ illatæ, quia nullum ex hypothesi, inde secutum est damnum alteri.

CAPVT. XXXVI.

De dissolutione sponsaliorum.

SUMMARIUM.

257 Peccatum est mortale sponsalia dissoluere sine iusta causa: quarum prima est remissio partium consentientium in dissolutionem.

258 De ingressu religionis quatenus sit causa iusta dissoluendi sponsalia.

- 259 De voto simplici castitatis, quo modo in se sit causa iusta.
- 260 Dissolutio sponsaliorum per suspensionem sacri ordinis, aut per matrimonium postea inuitum.
- 261 Dissolutio ratione ætatis, aut lapsus termini præfixi, aut absentia sponsi.
- 262 De fornicatione quatenus sit iusta causa dissolutionis sponsaliorum.
- 263 De superueniente impedimento matrimonij, aut corporis infirmitate.
- 264 De cognita post sponsalia, notabili sponsi seueritate, ac de scandalo, & de Pape dispensatione.

257. **C**ommunis consensus est, illum mortaliter peccare qui absq; iusta causa matrimonium contrahere non vult post facta sponsalia, etiam non iurata: vnde pena illi imponenda statuitur, vt cap. 1. De sponsa duorum. Et patet ex iis quæ initio præced. cap. dicta sunt. Iusta autem istiusmodi causa multiplex est, vt videre est apud Sylu. in verbo Sponsalia quest. 10. & Nauarr. in Enchir. cap. 22. num. 25. & aliquot sequentibus. De quibus copiose Sanchez in lib. 1. De matr. disput. 42. & reliquis sequentibus. Eas paucis perstrinxisse contenti erimus.

PRIMA CAUSA, de qua Sanchez in disput. 52. est remissio partium, consentientium in dissolutionem, ex cap. 2. De sponsali vbi adducitur similitudo societatis quæ mutuo sociorum consensu dissoluitur, sicut & contrahitur. Omnis enim res per quas causas nascitur, per eadem dissoluitur, cap. 1. De regul. iuris. Procedit autem hæc causa quantumcumque sponsalia fuerint iuramento confirmata. De quo legendus est idem in eadem disput. 52. a num. 6.

258. SECUNDA CAUSA, de qua idem in prius citata disput. 42. est ingressus religionis etiam professione nõ secuta. Cum enim ingrediens religionem satis declarat se sponsalibus renuntiare, liberam facit potestatem manenti in sæculo similiter renuntiandi. Quod procedit siue ingrediatur vero perseuerandi animo; siue fraudulenter, animo egrediendi: nisi quod in hoc casu, etiam si alium faciat liberum ab obligatione, non tamen se: quia nemini sua fraus patrocinari debet, cap. Ex tenore De rescriptis.

Hic moueri possunt aliquot quæstiones. Prima, An sponsalia iurata dissoluantur per ingressum religionis. Secunda, An emissio post sponsalia, religionis aut perpetuæ castitatis voto, possit quis matrimonium contrahere cum firmissimo animo ingrediendi religionem ante illius consummationem. Tertia, An illo eodem modo, possit matrimonium contrahere is, qui nullum tale votum emisit. Quarta, An post sponsalia contracta cum virgine, & sub spe matrimonij ea deflorata, liceat defloratori ingredi religionem non contracto matrimonio? aut contracto quidem, sed non consummato. Quinta, An qui prius emissio religionis aut perpetuæ castitatis voto virginem deflorauit, data fide de matrimonio contrahendo, teneatur potius ad matrimonium, quam ad voti obseruationem.

Earum explicatio, se Sanchez persequitur consequenter in disp. 43. 44. & 45. Paucis autem respondemus.

Ad primam, quod ante vniuersæ dictum de sponsalibus, locum habere etiam in iuratis: quia iuramentum sortitur naturam & conditiones actus super quo interponitur ex cap. Quæ ad modum, De iur. iurando. Et ideo si ea sit natura & conditio sponsaliorum vt per ingressum religionis dissoluantur, eandem retinebunt, nec mutabunt ob oppositionem iuramenti ei factam.

Ad secundam, alienum esse à recta ratione, vt quis obliget se ad id quod nullatenus implere intendit; præsertim in casu illius quæstionis, in quo (cum se exponit periculo votum violandi, propositi mutatione) aliquatenus derogat dignitati voti & religiosi status, imo & dignitati sacramenti, & iniuria afficit sponsam: quæ compelleretur expectare donec professus sit: interim habita pro vxore Monachi: nec facile inueniet, cui nubat digno. Ex quibus incommodis intelligitur committi in eo peccatum mortale, prout Sanchez expressit, alios referens disput. 43. num. 7. exceptis tribus casibus, quos idem proponit in sequenti num. 8. Primus est, quando notabilis adesset metus propriæ famæ aut vitæ amittendæ, compellens ad contrahen-

dum. Secundus, quando quis adstrictus voto ingrediendi religionem tenetur inclusus, nec exitum obtinere potest, nisi contrahendo matrimonium. Tertius, quando ad vitandum magnum scandalum tale quid fit. Ad tertiam quaestionem eadem responsio est, quae ad praecedentem. Nam pro illius parte negante eadem rationes militat, addita exceptione trium memoratorum casuum.

Ad quartam, Sanchez quaest. 44. respondet, de floratorem teneri in eo casu de floratam ducere. Ratio est: quia nequit aliter satisfacere debito, cui adstrictus est iustitia vinculo: praesertim cum non sit permixtum inuito credito, vnum pro alio reddi: ex lege 2. §. Mutui ff. Si certum petatur. Quod, addit idem ibidem, pariter dicendum est, cum non intercessit quidem copula: sed femina magnam famam iacturam passura est culpa promittentis matrimonium, nisi ipsum contrahatur: prout supponimus, cum aliud remedium non suppetat ad talem infamiam vitandam. Neque in talibus casibus, addit idem consequenter, promissor satisfacit illi debito, si matrimonium contrahat, & ante illius confirmationem ingrediatur religionem: quoniam ea ratione non tollitur damnum virginis & famae. Aduerte autem in istiusmodi casibus, sicut & quando coniugatus facit votum castitatis, non valere quidem votum in praedictum iudicium, valere tamen in praedictum iudicium voti: adeo vti iusta aliqua de causa solutis sponsalibus, teneatur simpliciter seruare castitatem, quam vouit. Ad quintam. In eo quoque casu contrahendum esse matrimonium non obstante voto castitatis: quod ex communi doctrina non obligat rebus notabiliter mutatis, prout accidit in eodem casu per vinculum iustitiae fortissimum superueniens: & grauissimum proximi damnum sequitur, si matrimonium non contrahatur. Pro quo alias rationes habet Sanchez disput. 45. & soluit contrarias. Interea admonens in num. 5. istud non procedere, si femina sciuerit promittentem sibi matrimonium, esse adstrictum voto, cum quo non potest licite illud contrahere. Cum enim scienti & consentienti non fiat iniuria, neque dolus, ex regula 27. iuris in 6. praedictum iustitiae vinculum cessabit, votumque perseverabit in toto suo vigore, respectu etiam talis feminae.

TERTIA CAUSA IUSTA dissolutionis sponsalium (de qua idem in sequenti disput. 46.) est votum simplex castitatis, eadem sponsalia praecedens: nam facit ille irrita, tanquam continentia rei illicitae promissionem. Quod si id ipsum votum sponsalia sequatur, difficultas est an ea dirimat. Pro qua Sanchez rationes & authores adfert in utramque partem: & negantem probabilioris iudicat, iuxta cap. Veniens tit. Qui clerici vel vouentes: ubi feminae quae matrimonium promisit, poenitentia imponitur de fide mentita sponso; etiam si post promissionem, votum castitatis emiserit: vnde patet ipsum non dirimere sponsalia. Et ratio est, quia Deus non acceptat promissionem rei prius promissae alteri, tanquam factam in alterius praedictum. Addit idem nihilominus nu. 10. licitum esse votum castitatis, post sponsalia, si eodem animo ingrediendi religionem: cum illa non impediunt talem ingressum: aut factum quidem animo promissum implendi matrimonio in 6. sed pariter animo obligandi se ad castitatem, quantum potest ex sua parte. Nam ea ratione, ipsi etiam coniugari possunt castitatem vouere.

Sed aliquis obiiciet, quod si votum simplex castitatis subsequens sponsalia, ea non dirimat, neque impedit matrimonium in eis promissum: quod aduersatur antedictis num. 184. Respondendum est in proposito casu votum sponsi obligare tantum in praedictum sui ipsius: ut scilicet teneatur illud seruare si sponsalia dirimantur iusta aliqua de causa: itemque seruare quantum potest si matrimonium contrahere compellatur, ut non petendo debitum: non vero obligare se in praedictum sponsae (ut facit obligando se ad ducendam eam cui fidem dedit) sicut & votum castitatis emissum a coniugato valet in praedictum ipsius: ita ut non possit debitum petere: non item in praedictum vxoris, cui proinde poenitentia tenetur debitum reddere.

260. QUARTA CAUSA est, susceptio sacri Ordinis: quae suscipiente reddit incapacem sacramenti matrimonij. De

voto quo quis post sponsalia se ad eandem susceptionem adstringeret, idem esse dicendum ac ante de voto simplici castitatis, docet Sanchez disput. 47. nempe non dissoluit sponsalia, & sic vouentem teneri matrimonium contrahere, nisi ingressum religionis eligat: aut nisi fides sponsaliorum, cui renuntiasse censetur, ei remittatur ab altera persona: aut aliqua alia iusta de causa sponsalia ipsa soluantur. Iis solutis tenebitur illud suum votum implere sacrorum ordinum susceptione.

QVINTA CAUSA est matrimonium subsequens cum alia persona contractum, ex cap. finali 27. quaest. 2. & cap. Si inter De sponsal. & cap. 1. De sponsa duorum. Quod intelligit si matrimonium illud sit validum. Nam inualidum non tollit obligationem sponsaliorum iuxta regulam 52. iuris in 6. Non praestat impedimentum, quod de iure non sortitur effectum. Per posteriora sponsalia vero etiam iurata non dissolui priora (quod Sanchez tractat disput. 49. & 50.) probatur: quia non modo promissio, sed etiam iuramentum factum de re iniqua & in irrationabile praedictum proximi, non est obligatorium, ex regula 58. iuris in 6. & ex cap. Cum contingat, De iure iurando.

Aduerte tamen, si posteriora sponsalia sint coniuncta cum carnali copula habita affectu maritali, ubi Concilij Tridentini decretum, de quo egimus in praeced. cap. 23. non est promulgatum (quia tunc transeunt in matrimonium) dare causam sufficientem dissolventi praecedentia sponsalia. Imo & ubi promulgatum est idem decretum ratione grauitatis damni illati per posteriora sponsalia, potest ex quadam aequitate priorum obligatio, quasi moraliter impossibilis, cessare: ut quando virgo de florata magnam honoris iacturam faceret, & altera non nisi modicum damnum pateretur ex non seruata ei fide. Haec enim posterior ex charitate tenetur, tale modicum damnum pari ad vitandum alterius damnum grauissimum. Ex iustitia vero non tenetur: quia per iniuriam illatam alteri, non perdidit ius quod habuit quaesitum. Si quaeras, an si priora sponsalia iusta de causa dissoluantur, is qui posteriora illis adiecit, eadem posteriora implere tenetur. Respondetur negatiue, quia non valuerunt: ne quidem in ratione promissionis: utpote quae fuerit rei illicita. At ex regula 18. iuris in sexto, Non firmatur tractu temporis quod ab initio non subsistit. Videri potest Sanchez disput. 50. num. 5.

SEXTA CAUSA est, aetas: quando enim sponsalia contrahuntur ante pubertatem, impubes cum peruenerit ad pubertatem, non ante, potest illis renuntiare si voluerit, nisi antea interuenerit carnalis copula, ex cap. A nobis, De sponsal. impub. Item nisi fuerint sponsalia iurata, a quibus ne quidem impuberi licet recedere cap. Ex literis 2. De sponsalibus. Cum autem alter contrahentium fuerit pubes, non licet ei resilire a sponsalibus etiam si impuberi liceat, ex cap. De illis 15. fin. De desponsal. impub. Legi potest Sanchez disput. 51.

SEPTIMA CAUSA est, lapsus termini praefixi in sponsalibus. Si enim cum sponsalia contrahuntur terminus apponatur ad finiendam obligationem: ut quando contrahentes non absolue dant sibi fidem de matrimonio contrahendo, sed de contrahendo in tali termino, tunc lapsus termini ab obligatione liberat illum per quem non stetit quominus contraheretur, ex cap. Sicut, De sponsal. Quod idem dicendum est cum a Iudice tempus adimplendis sponsalibus designatur ob imminens periculum fornicationis. Eum vero per quem nullo iusto impedimento detentum, stetit ne contraheretur: idem lapsus non eximit ab obligatione contrahendi: ne aliqui ex culpa sua reportet commodum. Quod si terminus appositus sit tantum ad sollicitandam obligationem per sponsalia contractam, lapsus illius nullam habet vim eximendi ab obligatione. Videntur est Sanchez disput. 53.

OCTAVA CAUSA, de qua idem disput. 54. est absentia sponsi, cum se transtulit in regionem longinquam sine licentia sponsae: tunc enim huic liberi est nubere alteri, quantumcumque sponsalia fuerint iuramento stabilita, ex cap. De illis, Extra. De sponsal. Nota quod si sponsus esset in loco propinquo, expectari deberet, vel requiri ut intra certum tempus contrahat matrimonium: sique iusto impe-

REGINA  
DI  
PRACT  
INDR  
E. V

dimento decineatur, non esse temere dirimenda sponsalia: sed attestata sponse qualitate, quæ forsitan ex mota exponitur fornicationis periculo. Ita aliis citatis Sanchez num. 11. Addens in 12. *aliis item citatis*, cum de proximo sponsi reditu spes fuerit, nõ dissolui sponsalia, quia transferendi verbum, quod in memorato cap. ponitur dum dicitur, *Dimittit terram, se ad alias partes transferens*, importat diuturnitatem quamdam. Subiungens præterea in 13. cum sponsus de licentia sponse transiit in regionem longinquam, inter eosque conuenit de absentie tempore expectare; nisi constaret ei sponsum inculpabiliter non venire tempore præfixo. Denique in 14. sponsam de futuro non teneri sponsum vagantem sequi: quod ad citatum cap. De illis, verbo *Transferentes*, glossa notat. Atque adeo, si post sponsalia contracta, sponsa uelit sponsum uelle mutare domicilium, se in alium locum transferendo: posse resiliere, cum notabilis facta sit mutatio non præcognita: nec sponsa teneatur sequi sponsum sicut uxor tenetur sequi virum.

262. **NONA CAUSA**, est fornicatio sequens ipsa sponsalia, etiam si iuramento sint firmata, ex cap. *Quemadmodum, De iureiur.* Agens de hac Sanchez *disp. 55.* sequentia notat. Primum, idem esse dicendum de spiritali fornicatione, hoc est, si alteruter ex sponsis labatur in hæresim: quoniam ea est quoque notabilis mutatio inter tales personas. Secundum, in hac re nihil referre siue vir siue mulier fornicetur. Referre autem si non fornicetur quidem, sed tamen tactus alterius impudicos, ut *amplexus & oscula*, patiat. Namque si femina tales patiat cedit in magnum viri dedecus: non item in magnum dedecus feminae, si vir patiat: quo fit, ut vi. o. non autem feminae, detur in tali casu sufficiens causa recedendi a sponsalibus. Tertium ob eandem rationem, viro sufficientem recedendi causam esse, *femina non item*, quando fornicatio fuerit vi extorta, aut quando uterque similiter lapsus fuerit in fornicationem. Nam in talibus etiam casibus, multum notabilis mutatio contingit ex parte viri, quem sponsæ fornicatio, tanquam longe turpior, maiore infamia afficit, quam sua fornicatio afficiat sponsam, prout patet experientia. De quibus Sanchez *in citata disp. 55. a. num. 7.* Postremum est, de quo in præced. num. 6. Causam hanc dissolventi sponsalia esse in fauorem solius innocentis: ideoque fornicantem adstrictum manere: quia delictum ipsius non debet ei præstare immunitatem & absolutionem a contractu. Quæ ratio ostendit idem esse statuendum in casibus duarum præcedentium causarum, hoc est, non liberari ab obligatione sponsaliorum culpabiliter transgredientem præfixum eis terminum, aut longe absentem diutius, quam par esset.

**DECIMA CAUSA** est, conditio sub qua contracta fuerint sponsalia. Nam si talis conditio non euenerit nihil actum esse censebitur, ex cap. De illis, tit. De condit. appositis. Dum adhuc autem expectatur conditionis euentus, non licet resiliere: ut *lib. 5. disp. 6. num. 8.* pluribus aliis citat. docet memoratus Sanchez. Et ratio est, quia ex tali contractu nulla alioqui obligatio daretur, & sic usus illius esset vanus.

263. **VNDECIMA CAUSA** est, superueniens matrimonio impedimentum maius, quo promissum redditur impossibile. Exemplum est, si quis cognoscat sponsæ consanguineam in 1. vel 2. gradu. Impedimentum verominus superueniens sponsalibus (excepto voto simplicis castitatis, quod fecimus tertiam causam) nihil obstat: ut argumentum est quod consuetudo obtinuerit prout in præcedenti nu. 192. annotauimus ex Nauar. *in Enchir. cap. 22. n. 85.* ut ad contrahendum matrimonium dispensatio in eius generis impedimenti non petatur. Quod quidem Sanchez *lib. 1. disp. 56. nu. 3.* attingens, non improbat.

**DVODECIMA CAUSA** est, foeditas seu deformitas notabilis vni ex sponsis superueniens: qualis esset a missio nasi vel oculorum, aut paralysis, vel lepra, aliusve morbus contagiosus. Pro quo est textus in cap. *Quemadmodum, §. Quod si, De iureiur.* Id quod procedit etiam in aliis, quæ notabilem deformitatem adferunt, etiam si sponsalia sint iuramento firmata. Et ratio est: quia cum pro-

missio quam iuramentum intelligitur rebus in eodem statu manentibus: talia autem faciunt magnam rerum mutationem. Monet autem Sanchez in *seq. disput. 57. num. 5.* quod cum hæc causa sit in fauorem illius qui perseuerat illæsus, ea occurrente sponsalia dissolui tantum ipso volente, non item nolente: nisi matrimonium cum aliqua istiusmodi infirmitate contractum, adferret infirmo notabile siue animi siue corporis detrimentum: quia tunc ex parte quoque illius, status rerum esset notabiliter mutatus: quod ei sufficit, ut non teneatur stare fidei sponsaliorum.

**DECIMATERTIA CAUSA** est, notabilis asperitas seu iniuria alterius sponsi de nouo cognita: itemque capitales inimicitie inter sponso ipsos exorta. Illa enim est sufficiens causa diuortij, ex cap. *Literas, in fine, De rescrit. spoliar.* Erit ergo a fortiori, & dissolutionis sponsaliorum. Has vero ne matrimonium infelices exitus habeat, dare causam sufficientem dissolutionis sponsaliorum quantumcumque ea sint iurata, constat ex cap. 2. & ex ca. *Requisiuit, De sponsal.* Et confirmatur ex eo, quod sponsalia de se ordinantur ad mutuum amorem, & ad contrahendum matrimonij consummati vinculum omnino indissolubile. Istud utrumque pluribus aliis citatis tenet consequenter Sanchez *disp. 58.*

**DECIMA QUARTA CAUSA**, de qua idem *disp. 59.* est paupertas superueniens: ea enim adfert valde notabilem mutationem: promissioque, etiam iurata, intelligitur rebus in eodem statu permanentibus, argumentum cap. *Quemadmodum, De iureiur.* Addit idem *ibidem in fine*, quod nihilominus si vno sponso in eodem statu permanente, accrescat alteri ingens rerum copia, non ideo dissoluantur sponsalia: quia prior ille non est propterea effectus deterioris conditionis quam fuerit quando sponsalia contraxit.

**DECIMA QUINTA CAUSA** est timor scandali, aut mali exitus matrimonij: ut quia notabiliter læderetur proximi charitas, dissolueretur parentum pietas, & cognatorum amicitia. Nam cum graue peccatum sit contra charitatem taliter contrahere matrimonium; sponsalia quibus id promissum est, quia sine peccato impleri non possunt, censi debent dirigi. Videri potest Sanchez *lib. 1. disp. 14. nu. 3.*

**VLTIMA CAUSA**, est dispensatio, quam solus Papa dare potest, ut ex Palud. Sanchez habet *in seq. disp. 61.* quia per sponsalia ius acquiritur tertio, quod nullus potest auferre ab eo, præter Summum principem.

## PARS RELIQUA CAPITIS.

*In qua traduntur documenta quadam generalia de causis iustis dirimendi sponsalia.*

### SVMMARIVM.

- 265 *Ob inconueniens aliquod notabile superueniens, dissolui possunt sponsalia. Et quod cause sufficientes ad dissoluendum matrimonium, sint quoque ad dissoluenda sponsalia.*
- 266 *Quatenus dolus reddat sponsalia inuálida.*
- 267 *Quid sit de eo qui quando contraxit sponsalia, ignorante ipsam causam ea dissoluenti: & post cognitam, carnalem copulam habuit: quodq; non amittatur ius exigendi promissum, quando causa fuerit occulta.*
- 268 *Quando ad sponsaliorum dissolutionem requiratur, & quando non requiratur Iudicis auctoritas: & qua ratione fieri debeat talis dissolutio.*
- 269 *Eadem qua ad dissolutionem sponsaliorum sufficiunt in foro externo, sufficiunt & in interno.*

**HACTENUS** in particulari de causis iustis dissoluenti sponsalia, de illis in vniuersum restant quadam documenta noranda.

**PRIMUM EST**, Quando post contracta sponsalia, etiam iurata aliquod notabile inconueniens aut noua causa su-

peruenit, censendam esse iustam causam ea dissoluedi si ipsa existens à principio impediuerit illa contrahi. Probatur: quia tunc censenda est interuenisse tacita contrahentis voluntas, vt ea dissoluerentur, neque promissio obligat ultra promittentis intentionem, quæ non modo actualis, sed & virtualis interuenit, quoad illud quod si cognosceretur, nullo modo fieret promissio. Pro quo documento Sanchez lib. 1. disp. 62. num. 3. multos authores citat. Aditq; asserenti se minime promissurum fuisse matrimonium, si talem causam adesse nouisset, credendum esse in vtroque foro; quando id ita esse verosimile est iudicio viri prudentis, consideratis negotii circumstantiis in vniuersum. Ea enim quæ in animo consistunt, cum nequeant hominibus sic innotescere, vt probari possint testibus: probantur tantum iuramento partis, vt ex Couarr. & aliis in fine eiusdem disputationis idem Sanchez habet.

SECUNDVM DOCVM. EST, causas sufficientes ad dissolueda sponsalia præcedentia, sufficientes quoque esse ad dissolueda sequentia etiam iurata: si tamen dum hæc celebrantur illa fuerint probabiliter ignorata. Hoc fufius tractat Sanchez disput. 63. sed sufficit fundamentum illud ex cap. Quomodo, De iureiur. quod rebus notabiliter mutatis promissio non obliget. Quod autem in eodem cap. notantur aliquæ causæ, vt fornicatio, paralysis, lepra, & quas non soluuntur sponsalia sequentia sicut præcedentia: intelligendum est de talibus, quando ex non fuerunt probabiliter ignorata, dum sponsalia ipsa contraherentur.

266. TERTIVM DOCVM. EST, sponsalia ipso iure irrita, cum dolo admittitur per vnum ex sponsis, dedit causam contractui eorumdem: seu quando causa cur ea contraherentur, fuit quod vnus sponsus alterum dolo deceperit. Esse vero valida, sed deceptum habere ius illa dissoluedi, quando talis doli vnus sponsus particeps non est: sed alter qui cum ipso contraxit, ab aliquo tertio est deceptus, aut certe à nullo, sed tantum ab existimatione sua falsa. De qua Sanchez disp. 64. vbi huius discriminis rationem adfert ex Ludouico Molina; quod contractus cui dolo dat causam quando procedit ex iniustitia alterius ex contrahentibus, sit male fidei contractus, in quo simul concurrant imperfectio consensus & iniuria facta ei cum quo contrahitur contractus oneroso; vnde merito censetur irritus, tanquam inuoluntarius: quandoquidem nullus est, qui non recusat contrahere cum eo qui mala fide, & nocendianimo agere cognosceretur. Adde non expadire bono communi, vt valeant contractus, & maxime sponsalia, quibus dolo vnus ex contrahentibus, causam dedit ei alterius iniuria. Cum autem ex dolo oritur tantum imperfectio consensus, non item iniuria, quam contrahens contrahenti inferat, contractus censeri potest valere: quia est in illius substantiam verus consensus. Nec obstat error, quia is non est circa contractum, sed circa causam contractus: vnde habet vt possit irritari, non autem, vt de se irritus sit.

267. QVARTVM DOCVM. EST, Quando sponsus contraxit sponsalia ignorans causas que suberant sufficientes ad illorum dissolutionem, si eo affectu illa contraxit vt etiam si tales causas nouisset, non destitisset à contrahendo, non esse ipsi licitum sponsalia ipsa dissoluede, ob eadem causas de nouo cognititas. De hoc Sanchez disp. 65. Cuius fundamentum est, quod dolo tunc non det causam contractui, neq; accidat mutatio, quæ si præuisa fuisset, contractum impediuerit.

QVINTVM DOCVM. EST, Quod sponsus carnaliter accedens ad sponsam, censetur remittere ius rescindendi sponsalia ratione causæ ignoratæ: siue præcedentis illa, siue subsequens, si tempore copulæ conscius erat illius eiusdem causæ. Hoc probatur à maiori: quia ius perendi diuortium amittit coniux, qui cognoscens causam adesse sufficientem illud petendi, vt fornicatione commissam ab vxore, ipsam nihilominus carnaliter cognoscit: quoniam tali facto censetur renunciare tali iuri: sicut facto diuortio eam cognoscens carnaliter, censetur ei reconciliari. Videri potest Sanchez disputat. 66. vbi in-

ter cetera docet ista procedere, quantumuis sponsus cognoscendo sponsam carnaliter, voluntatem habeat non remittendi: quia posita carnali copula remissio non ex filius voluntate, sed ex iure matrimoniali præsumitur.

SEXTVM DOCVM. EST, Eum ex cuius parte causa est sufficientis dissoluedi contracta vere sponsalia, non perdere ius exigendi promissum, quamuis talis causa latet. Probatur: quia non tenetur proderi defectum suum, vt à Iudice vel ab vxore priuetur iure quæsitio: neque talis priuationis, tanquam pena qua dignus est, tenetur ipsemet executor esse. Istud Sanchez disput. 68. tractans multos citat in contrarium: quod non caret probabilitate: & tanquam tutius videtur in praxi sequendum, cum aliquod notabile damnum haud obstat quin præferatur.

SEPTIMVM DOCVM. EST: Si causa dissoluedi sponsalia, sit moraliter, seu sufficienter ad probabilem opinionem; certa, tam de iure: quia scilicet est in iure expressa, quam de facto: quia certum est eam adesse: sponsalia ipsa posse dissolui propria autoritate, nec desiderari autoritatem Iudicis, nisi scandalum alioqui oriatur. Ratio est, quia nullo iure cauetur autoritatem Iudicis ad id esse necessariam, & dissoluens suo iure vitur. Quod si causa esset incerta, peccatum quoque mortale esset propria autoritate sponsalia dissoluede: quia probabile adest iniustitiæ periculum, ne in dubio alter priuetur iure per illa acquisito. De qua re latius Sanchez disput. 69.

Sub cuius finem monet talem Iudicem esse solum Ecclesiasticum, ordinarium vel delegatum: quia hæc materia est spiritualis, ideoque non pertinet ad Laicum, ac tractatur in foro externo in quo Ordinarius vel ipsius delegatus est Iudex, non item Parochus. Monet etiam recte in disput. 70. causam non esse statim deferendam ad Iudicem: sed prius monendam esse partem, vt dissolutioni consentiat, ne infamiam incurrat. Si que nolit, ad eundem esse parentes, vel Prælatum, vel alios viros pios, qui ad modum patris eam moneant, qua adhuc resistente, tas erit ad tribunal Iudicis eam deferre; in quo probatio sufficientis vt Ecclesia sponsalia dissoluat (quod idem latius disput. 71. explicat) esse poterit vnicus testis, ex cap. Super eo, 2. De testibus, & cap. Præterea, 2. De sponsal. Ratioque est: quia agitur tantum de vitando peccato quod committeretur contrahendo contra Ecclesiæ prohibitionem. Debet autem, vt ille addit in eadem disputat. 71. concl. 2. talis testis deponere, non autem denunciare solummodo. Debet item iurare asserendo se certo scire impedimentum, ac demum debet esse non vilis persona. De quibus ille latius in quibus tanquam spectantibus ad forum externum non est quod immoremur.

OCTAVVM DOCVM. EST, Ad dissolueda sponsalia etiam iurata, satis esse quod vterque sponsus impedimentum fateatur. Ratio est: quia illa confessione satis ostendunt mutam resiliendi voluntatem. Quod si alter tantum fateatur: isque sit qui matrimonium celebrari optat, cum si ostendat se non contradicere alteri volenti resiliere, sponsalia de mutuo consensu dissolui censentur. Secus vero, si sit ille qui recusat matrimonium celebrari, quia non habetur fides illius confessioni, tanquam facta in suum fauorem, & in præiudicium iuris ab altero quæsit.

269. VLTIMVM DOCVM. EST, In foro conscientie eam cognitionem impedimenti matrimonij sufficere posse ad resiliendum à sponsalibus, quæ satis esset in foro externo. Erit vnus testem ex certa scientia quam habeant iuramentum; aut sciamam (iuxta cap. Super eo, De consanguinit.) sufficientem, cognitionem dare pro foro interno, sicut & pro externo. Ita quoque docet Sanchez in eodem libr. 1. quæst. vltima.



REGINA  
DI  
PRACT.  
FORI  
E. V

## TRACTATUS V.

De iis que annexa sunt Matrimonio con-  
comitanter.

**H**uius generis sunt modi contrahendi matrimo-  
nium, obligatio ad reddendum coniugale debi-  
tum, & obligatio cohabitandi. Primus autem  
modus in eo consistit, quod matrimonium nonnunquam  
omnino libere, nonnunquam coacte contrahatur: ad  
cuius intelligentiam sufficiunt dicta de consensu in præ-  
ced. cap. 3. & de vi seu graui metu in cap. 13. Secundus ve-  
ro modus consistit in eo, quod nonnunquam palam, non-  
nunquam clam contrahatur: ad cuius quoque intelligentiam  
sufficiunt dicta in cap. 23. Tertius porro in eo, quod  
nonnunquam contrahatur absolute: nonnunquam sub  
aliqua conditione: ad cuius explanationem nobis primo  
loco est hic de tali conditione dicendum. Quartus deni-  
que in eo quod nonnunquam valide, nonnunquam in-  
ualide contrahatur: qui satis notus est ex antecedentis de  
maioribus impedimentis in tract. 3. tit. 2. per totum: nisi  
quod de matrimonio per ignoranciam contracto inualide,  
superfuit quædam pro praxi necessaria scitu, de qui-  
bus secundo loco dicemus: tertio dicetur de obligatione  
ad reddendum coniugale debitum, & quarto de obliga-  
tione ad cohabitacionem, & postremo de diuortio utriusque  
ei obligationi aduersante.

## CAPVT XXXVII.

## De conditionibus apposisis matrimonio.

## SUMMARIUM.

- 270 Differunt hæc matrimonia esse cum causa, esse cum demon-  
stratione, aut cum modo, aut cum conditione: & quod nec  
demonstratio nec causa nec modus videntur sponsalia.
- 271 Probabile est, conditiones que in matrimonio admittuntur,  
vel reiciuntur, admitti quoque & reici in sponsalibus, &  
varietas talium conditionum.
- 272 Conditiones non reddentes matrimonium conditionale.
- 273 De conditionibus honestis & possibilibus, qua reddunt ma-  
trimonium conditionale.
- 274 Conditio apposta contra substantiam, aut bona matrimo-  
nij, reddit ipsum inualidum.
- 275 Quid iudicandum, si non sit quidem contraria: turpis tamen  
sit aut impossibilis, & quid de conditione imperinente.

**D**E his conditionibus agitur in iure canonico cap. 30. l. 1.  
& cap. Aliquando, 31. q. 2. & in Decretalibus tit.  
De conditionibus apposis, & à Nauar. in Enchir. cap. 22.  
num. 61. & aliquot sequentibus. Couarr. in Epitome 4.  
Decretalium parte 2. cap. 3. Syluestro in verbo Matrimo-  
nium tertio, ac pluribus aliis. Locò omnium Sanchez  
esse potest, qui toto lib. 5. aliis citatis, latissime eandem  
materiam tractat. Porro etiam si tales conditiones vix lo-  
cum habeant vbi decretum, de quo diximus in supra me-  
morato cap. 23. Concilij Trid. promulgatum est: quia in  
matrimoniis quæ in facie Ecclesiæ contrahuntur vix ad-  
hibentur: tamen vt de matrimoniis sub conditione con-  
tractis possit iudicari. Itemque de sponsalibus circa quæ ni-  
hil ab eodem Concilio innouatum est: operæ pretium  
erit saltem explicare quomodo tales conditiones sint in-  
telligendæ, quod fiet per aliquot documenta.

**P**rimum est, multum differe matrimonia quæ  
sunt cum causa, cum demonstratione, cum modo, &  
cum conditione. Nam matrimonium fit cum causa,  
quando denotatur causa ob quam contrahitur, commu-  
niter quæ declaratur per particulam, Quia: vt contraho  
tecum, quia pulchra, aut diues es. Fit verò cum demon-

stratione quando denotatur aliqua qualitas in contra-  
hentibus, & explicatur per relatiuum & dictionem im-  
portantem aliquam qualitatem: vt Duco te quæ libera  
es, aut virgo. Fit autem cum modo, quando significatur  
aliqua quali adiectio oneris ad quod contrahens ma-  
trimonium vult alterum cum quo contrahit obligare, &  
communiter explicatur per coniunctionem vt, dicendo,  
verbi gratia, Duco te vt diuitias vel honorem conse-  
quar. Fit denique cum conditione quando aliquid ad-  
iicitur suspendens contractum: vt dicendo, Contraho  
tecum si pater meus voluerit: sicut enim explicans suum  
consensum satis ostendit eum talem esse, vt nolit contra-  
ctum matrimonij celebrari, nisi existente conditione  
quam interponit.

**S**ecundum dicitur, nec demonstrationem,  
nec causam, nec modum per se suspendere contractum  
matrimonij, aut vitare. Ratio est: quia nihil eorum spe-  
ctat ad substantiam consensu, quo talis contractus per-  
ficitur. Nam demonstratio tantum est contrahentis opi-  
nio de persona cum qua contrahit. Causa vero est moti-  
uum quo is adducitur ad contrahendum: & modus est  
quid consequens ipsum contractum. Dicitur est autem,  
per se, quia ex accidenti possunt annullare matrimoniū:  
vt quando simul cum illis contingit impedimentum ali-  
quod ex maioribus, vel ad alterum conditionis: vt quan-  
do contrahitur dicendo, Contraho tecum quæ es libera,  
vel quia es libera: eaque est feruis conditionis: vel quan-  
do contingit aduersari substantiæ, aut bonis matrimonij.  
vt cum modus est: contraho vt te relinquam cum inue-  
nero pulchriorem, vel vt sterilitatem procures: illud eni-  
m repugnat perpetuitati matrimonij, quæ est de illius  
substantia: & hoc proli, quæ est eiusdem bonum. Vi-  
dendus est Sanchez in ciuilib. 5. disput. vltima.

**T**ertium dicitur, Est, Probabile esse condi-  
tiones quæ admittuntur vel reiciuntur in matrimonio,  
easdem admitti similiter vel reici in sponsalibus. Hoc  
Sanchez in eodem lib. disput. 17. num. 2. probat: quia spon-  
salia sunt initium quoddam matrimonij: & ideo dispositum  
in matrimonio, censetur dispositum in sponsalibus,  
lege Oratio, ff. De sponsalibus. Quæ ratio quamuis eludi  
possit dicendo sponsalia valida posse dissolui mutuo con-  
sensu contrahentium, non autem matrimonium vali-  
dum: ita vt non sit consequens, vt si qua conditio matri-  
monij, reddat ipsum inualidum reddat & sponsalia si illis  
adiiciatur: nihilominus propositum documentum cen-  
sendum est sufficiens fundamentum habere ex com-  
muni Doctorum consensu, quod magno numer. idem  
referunt ibidem numero 2. tum in præced. disputat. 16.  
num. 5. & 7.

Conditiones autem, quæ in matrimonio vel admit-  
tuntur vel reiciuntur, sunt vel generales, vel speciales:  
quarum illæ, tacite cuiuslibet contractui insunt, quamuis  
non exprimantur: vt Si vixerimus, & similes de quarum  
numero est illa, Si Deus voluerit: intellecta de voluntate  
beneplaciti, qua Deus omnia quæ sunt vult aut permit-  
tit: non item intellecta de voluntate approbante, vt sen-  
sus sit, Si non displiceat Deo. Ita Sanchez in eod. lib. quin-  
to, disput. 1. num. 11. Speciales conditiones quædam sunt  
intrinsecæ, quæ debent matrimonio inesse vt valeat: ver-  
bi gratia, Si non sis consanguinea, vel non sis moralis,  
contraho tecum. Quædam vero extrinsecæ: harum quæ  
rursus aliæ sunt necessariæ: vt Si sol cras orietur, contraho  
tecum: aliæ impossibiles, vt si Lunam dentibus apprehen-  
deris, contraho tecum: aliæ demum contingentes seu  
possibiles. Quæ adhuc vel sunt honestæ, vt si parentes  
consentiant, contraho tecum: aliæ indifferentes & ad  
matrimonium impertinentes omnino: vt Contraho te-  
cum, si seruus cras è villa redierit: & demum aliæ turpes  
seu obligantes, aut iniuriantes alterum ex contrahenti-  
bus ad aliquod peccatum in futurum admittendum. Qua-  
rum quædam possunt esse contra substantiam vel bonum  
matrimonij, vt Contraho tecum si mihi liberum fuerit te  
relicta quando voluero aliam ducere: aliæ verò non esse,  
vt Contraho tecum si fratrem occideris, vel si furtum  
commiseris.